

Stop Dropout

*Metodika prevence předčasného ukončení školní docházky
pro školní psychology a výchovné poradce*

**Detektor rizika
Osobní profil
Flexibilní systém podpory a prevence (FSPP)**

STOP DROPOUT

Předmluva

Projekt StopDropout přináší do České republiky metodiku, která by měla sloužit výchovným poradcům a školním psychologům na školách, ale také kariérním poradcům na úřadech práce. Zaměřuje se na možnosti spolupráci mezi poradci a žáky, u kterých z jakýchkoliv důvodů hrozí možnost předčasného ukončení školní docházky.

StopDropout čerpal z pilotního projektu s názvem Osobní profil a Podpora žáků [PPS] jež byl vytvořen mezinárodním týmem pod vedením Skandinávských a Islandských partnerů v programu celoživotního vzdělávání Leonardo da Vinci v roce 2004. Během tříleté spolupráce vyvinuli a otestovali metody a přístupy pro vedení jedinců ohrožených vyloučením ze školy. Stěžejním záměrem, který spojuje oba projekty, a který bychom touto cestou rádi převedli do České republiky, je snaha o vytvoření systematické prevence vyloučení, ale také podpora těch, kteří již ze školy vyloučení byli.

Příručka StopDropout by tedy měla být inspiračním zdrojem pro dvě stežejní cílové skupiny. Pro ředitele škol a ředitele úřadů práce, kteří z ní mohou získat návod jak ve své instituci vytvořit podmínky k včasnému poskytnutí efektivní poradenské péče. Ale tato brožura je na praktické úrovni určena především poradcům. Těm, kteří ve své každodenní práci mluví s žáky, učiteli, studenty nebo klienty úřadů práce. Kteří hledají efektivní cesty jak co nejlépe pomoci těm, kteří za nimi přicházejí s celým spektrem problémů, obtíží a stížností.

Metodika StopDropout se zaměřuje na tři hlavní oblasti. Vyhledání jedinců, kteří by mohli být v ohrožení, vyhodnocení jejich potřeb a poskytnutí individualizované podpory. Výchovni poradci stojí před velkou výzvou, když se snaží mladým lidem pomoci zvládnout jejich situaci a uskutečnit potřebné změny v životě. Je tudíž důležitější než kdykoli v minulosti zavádět do práce s ohroženými jedinci systematické metody prevence a intervence.

Typologie (Capuzziho a Grosse, 2000) rozlišující čtyři kvalitativně odlišné kategorie studentů, u nichž je riziko vyloučení:

1. Studenti s potížemi ve škole, u nichž je riziko vyloučení jen marginální.
2. Ti, kteří mají zájem se ve škole udržet, avšak nemohou z osobních důvodů, jako je rodičovství nebo nutnost pracovat.
3. Studenti s výrazným rizikem vyloučení, což se projevuje mizivou docházkou, nedostatkem zájmu a špatnými známkami.
4. Ti, kdo školu opustili a potřebují zvláštní služby, aby si vzdělání doplnili a lépe zvládli přechod do zaměstnání.

Tato typologie je však pouze orientační. Mladé lidi, kteří přicházejí za výchovnými či kariérními poradci nelze rozškátlovat do typových přihrádek a předepsat jim dle příslušné kategorie účinnou pilulku. Poradci sami nejlépe vědí, že každý případ, se kterým se ve své praxi setkávají, je jedinečný. Vyžaduje jedinečné řešení, respekt a pochopení ze strany poradce. Proto, aby mohli odborníci náročnou práci s rozmanitými obtížemi svých studentů dobře zvládnout, potřebují velmi dobré znalosti a dovednosti.

Metodika StopDropout se snaží přispět k možnostem, jak s ohroženými studenty pracovat. Je však nezbytné zdůraznit, že tuto příručku nelze vnímat jako sbírku receptů, jak vyřešit problémy studentů v ohrožení. Tým autorů projektu nabízí poradcům spíše nové podněty, které je mohou vést ke zjištění, že již podobným způsobem pracují, anebo jim naopak mohou ukázat směr, kterým by se měli nadále vzdělávat. Část metodiky lze na školách uplatnit takřka okamžitě. Jiné části vyžadují systematické přemýšlení a postupné vystavění krok za krokem.

Je třeba zdůraznit, že nástroj StopDropout neslouží k vytipování studentů v ohrožení za účelem jejich „označení“ a stigmatizace. Smysl StopDropoutu spočívá v tom co nejdříve zjistit možná rizika, která by do budoucna mohla studenty ohrozit a konstruktivním způsobem je vést k řešení, které pro ně bude užitečné. Při vývoji původní PPS metodiky spolu partneři na vývoji daného přístupu spolupracovali. V každé zemi měli odborníky, kteří testovali a zkoušeli nové metody. V rámci tohoto procesu získávali nesmírně cennou zpětnou vazbu. Ta přicházela ze strany expertů i vyloučením ohrožených jedinců a během celého procesu proběhlo poměrně hodně změn. Finálními výstupy projektu byly tři nástroje, jež byly upraveny pro použití v českých podmínkách a jež mohou poradci využít na různých stupních škol, v různých střediscích a v jiných institucích.

Tyto nástroje jsou:

- Detektor rizika, interaktivní elektronický nástroj navržený k tomu, aby poradci rozpoznali jedince, jimž hrozí školní neúspěch a vyloučení. Detektor obsahuje interaktivní dotazník pro žáky nastupující do školy. Výsledkem je "rizikový skór" jedince, který vyjadřuje míru nebezpečí, že jedinec ze školy odejde.
- Osobní profil, schéma rozhovoru určené k tomu, aby poradce pomohl ohroženým jedincům systematicky prozkoumat jejich silné a slabé stránky a jejich studijní prostředí, aby dokázali identifikovat, co potřebují k dosažení svých vzdělávacích i osobních cílů. Schéma rozhovoru vychází z teorií v oblastech vzdělávacího a profesního poradenství.
- Systém individualizované prevence a podpory, nástroj, který poskytuje poradcům a dalším profesionálům pracujícím s mladými žáky základní pracovní rámec. Nástroj je koncipován tak, že respektuje individuální potřeby jedinců a nabízí možnosti podpory v rámci různých komunit. Je adaptován pro využití v různých komunitách a kulturních podmínkách v Evropě.

Všechny tři metody stojí na jediné myšlence – vyvinutí holistického přístupu zaměřeného na jednotlivce a jeho budoucí možnosti a příležitosti.

Nástroje PPS jsou vhodné pro práci s odlišnými jedinci v různých kontextech. Mohou být snadno implementovány a každý, kdo s nimi bude pracovat, může použít vlastní kreativitu a důvtip při přizpůsobení nástrojů pro rozmanité multikulturní podmínky. Kreativita a důvtip se však zároveň pojí s vysokou zodpovědností a odborností.

V českém kontextu jsou pomáhající profese působící na školách, úřadech práce a jiných institucích často nazývány slovem „poradce“. Na rozdíl od jiných jazyků čeština nerozlišuje mezi různými úrovněmi pomáhající činnosti, tak jak je tomu například u angličtiny. Anglický termín „counsellor“ totiž nezahrnuje pouze poradenství „tedy poskytování rad a řešení“, ale také provázení klienta a flexibilní oporu při jeho rozhodování. Nejlépe této činnosti odpovídá moderní pojem „koučing“, kteří si však mnozí stále ještě asociují spíše s oblastí sportu či firemního managementu. Rozdíl mezi „poradcem“ a „koučem“ však pro smysluplnou poradenskou činnost hraje zásadní roli. Pro inspiraci jaké metody při práci s klienty využít, vám nabízíme přístup StopDropout. Pro získání praktických koučovacích dovedností však navíc doporučujeme několik možností, jak získat koučovací a poradenské dovednosti, které vám pomohou tuto metodiku užitečně a efektivně uplatnit.

Rádi bychom poděkovali Evropské komisi za to, že umožnila přenos inovativní metodiky PPS v podobě projektu StopDropout do České republiky. Zvláštní dík si zaslouží mnoho skupin i jednotlivců, zejména odborníci, kteří nástroje testovali a navrhli jejich vylepšení. Neustále se vyvíjejí nové a nové přístupy v práci s ohroženými jedinci. Efektivního a inovativního úsilí v práci s mladými lidmi zřejmě nebude nikdy dost. Vždy je možné vynaložit více úsilí, abychom podpořili mladé lidi v jejich snaze učinit v životě pozitivní kroky a správná rozhodnutí. Doufám, že se tato příručka osvědčí jako užitečný zdroj informací a inspirace pro poradce a další odborníky, jejichž náplní práce je pomoc mladým lidem za mnohdy nepříznivých okolností.

*Za partnery StopDropout
Mgr. Beáta Holá
kontaktní osoba projektu pro ČR*

Jak na metodickou příručku StopDropout

Tato příručka je určena pro vzdělávací poradce, stejně tak jako pro další odborníky, kteří pracují s jedinci ohroženými vyloučením ze školy. Podrobně popisuje komplexní přístup, který sestává ze tří různých nástrojů. Tento systematický přístup může být využit při prevenci předčasného ukončení studia v různých typech vzdělávacích institucí. Příručka může čtenáři také pomoci dále rozvíjet jeho dovednosti a zvýšit informovanost o skupinách studentů, jež jsou vyloučením ohroženi. Příručka je rozdělena do tří hlavních částí. Pečlivě jsme pro čtenáře vybírali jasné a relevantní informace. Kapitoly psalo několik různých autorů a proto jsou na sobě vzájemně poměrně nezávislé. Úpravy vzniklé adaptací metodiky pro potřeby české republiky byly průběžně zapracovány do textu českými partnery projektu StopDropout.

- První část obsahuje předmluvu a to, jak používat tuto příručku. Najdete v ní příběh projektu v návaznosti na předchozí projekty zabývající se problematikou předčasného ukončení školní docházky. Popisuje jednotlivé odborníky, kteří metodiku vyvinuli. Čtenář zde získá přehled o specializacích odborníků, jež se na vývoji tří hlavních produktů podíleli. Na úvodní texty navazuje již samotná metodika StopDropout. Nástroje mohou být použity postupně jeden po druhém nebo každý samostatně. Mohou být využity při hledání nových způsobů práce v pomáhajících profesích. Podstatné je posoudit, zda použít celý třístupňový systematický přístup nebo zda bude dostačující využít k podpoře jednotlivců jeden nebo dva nástroje. Nosnou částí prvního dílu příručky je Detektor rizika (Risk detector) – interaktivní elektronický nástroj navržený pro poradce tak, aby mohli včas najít jedince, u kterých hrozí selhání ve vzdělávacím procesu s následkem předčasného odchodu ze školy.
- Druhou část tvoří Osobní profil (Personal profile) – schéma rozhovoru pro poradce vytvořené za účelem systematické pomoci ohroženým jedincům, zaměřené na kontextualizované prozkoumání jejich silných a slabých stránek a definici potřeb nezbytných pro splnění vzdělávacích i osobních cílů.
- Třetí díl příručky StopDropout popisuje Systém individualizované prevence a podpory (Flexible Prevention and Support System). Nástroj je koncipován tak, že respektuje individuální potřeby jedinců a nabízí vhodné možnosti podpory. Mohou ho využít poradci i jiní odborníci pracující s mladými studenty. Tyto tři kapitoly dávají dobrý přehled o východisku, teoriích a praktickém použití každého nástroje a procesu vývoje a testování. Dále v kapitolách naleznete metodické pokyny k nástrojům a samotné nástroje.

Tyto tři nástroje jsou založeny na vývoji holistického přístupu se zaměřením na jedince a jeho budoucí možnosti. Byli vyvinuty týmem zkušených poradců s mnohaletou praxí v práci s mladistvými.

A co potřebujete proto, abyste je mohli ve své práci uplatnit?

Především zvědavost a ochotu zkoušet nové věci, víru v jedinečnost příběhu a kontextu každého žáka a studenta a také trpělivost při postupném získávání praktických dovedností a zkušeností. Školním psychologům a výchovným poradcům doporučujeme, aby předtím, než nástroje začlení do své praxe, zvážili účast na doplňkovém semináři k tématu „Praktické umění poradenského rozhovoru“, který zásadním způsobem rozvíjí druhou část metodiky – schéma poradenského rozhovoru. Více informací najdete v příručce Osobní profil.

Hodně štěstí!

Learning4Life - učící(se)organizace

www.learning4life.eu

office@learning4life.eu

tel.: 774616229

Kontaktní osoba: Mgr. Beáta Holá

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie.

Za obsah publikací (sdělení) odpovídá výlučně autor. Publikace (sdělení) nereprezentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.